

HYVINVOINTIPALVELUJEN SELONTEKO SISÄISEN VALVONNAN JÄRJESTÄMISESTÄ JA RISKIEN HALLINNASTA

Hyvinvointilautakunta hyväksyi helmikuun kokouksessaan (5.2.2024 § 7) valtuuston hyväksymien sisäisen valvonnan ohjeiden mukaisesti sisäisen valvonnan suunnitelman vuodelle 2024. Valvontasuunnitelman toteutumisesta on raportoitu hyvinvointilautakunnalle 7.10.2024 (§ 59) ja 3.2.2025 (§ 8). Valvonnassa ei ilmennyt epäkohtia. Toimialajohtaja on toteuttanut säännöllistä sisäistä tarkkailua toimeenpanosuunnitelman mukaisesti. Tässä ei myöskään ilmennyt epäkohtia.

Riskiä hallinnassa on tehty työyksikkökohtaisia riskianalyyssejä, mutta niiden raportointi on ollut osin vaillinaista. Analyysien pohjalta varaudutaan riskien ennakointiin ja hallitsemiseen. Vastuu riskien hallinnasta on jokaisen tulosalueen vastuuhenkilöllä ja tulosyksikönjohtajalla, kokonaisvastuu on toimialajohtajalla.

1.1 Toimintaympäristö ja toiminnan organisointi

Lainsäädännön muutoksia seurataan aktiivisesti koko toimialalla. Lain muutosten edellyttämät toiminnan muutokset huomioidaan hyvissä ajoin ennen lain varsinaista voimaantuloa, muutoin toiminnalle asetetuista tavoitteista jäädytään jossain määrin tai merkittävästi. Riskin todennäköisyys on erittäin pieni. Toiminnasta vastaavat seuraavat jatkuvasti lainsäädäntönsä kehittymistä ja valmistelevat tulevia muutoksia hyvissä ajoin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tiedotti 19.1.2023 B1-kielen (Puumalassa ruotsin kieli) vuosiviikkotuntimäärän lisäämisestä kaikille yhteisen opetuksen osalta yhdellä vuosiviikkotunnilla. Lisäämisen myötä oppiaineen opetuksen vähimmäismäärä nousee kuudesta seitsemään vuosiviikkotuntiin. Jatkossa B1-kieltä opetetaan kaksi vuosiviikkotuntia luokilla 1–6, kaksi vuosiviikkotuntia 7. luokalla ja kolme luokilla 8–9. Opetuksen järjestäjät voivat kohdentaa 8.–9. -luokkien vuosiviikkotunnit paikallisesti tarkoituksenmukaisella tavalla omassa tuntijaossaan. Puumalan hyvinvointilautakunta käsitteli tuntijakomuutoksen helmikuun 2024 (5.2.2024 § 12) kokouksessaan. Tuntijakomuutos astui voimaan 1.8.2024.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti syksyllä 2024 lakimuutokset, joiden myötä oppimisen tuen järjestelmä uudistuu esi- ja perusopetuksessa. Opetushallitus päivitti syksyn 2024 ja alkutalven 2025 aikana oppimisen tuen osuudet esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin sekä antoi määräykset, joiden perusteella koulutuksen järjestäjien täytyy päivittää paikalliset opetussuunnitelmat. Opetuksen järjestäjät tekevät perusteiden mukaiset muutokset paikallisiin opetussuunnitelmiin kevään 2025 aikana. Päivitetyt paikalliset esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmat tulee ottaa käyttöön 1.8.2025. Tuen uudistuksessa vahvistetaan oppimisen edellytyksiä tukevan toimintakulttuurin merkitystä. Sen lähtökohtana on inklusiivisen toimintakulttuurin kehittäminen ja ryhmäkohtaisesti toteutettavat järjestelyt sekä näiden johtaminen. Varhaiskasvatuslain kaksi täsmennystä on huomioitu, mutta niiden vaikutukset eivät ulotu Puumalaan.

Kunnan sääntöjen ja ohjeiden noudattamatta jättäminen aiheuttaa sen, että toiminnalle asetetut tavoitteet jäävät jossain määrin saavuttamatta. Riskin todennäköisyys on pieni. Toiminnasta vastaavien sääntöjen ja ohjeiden noudattamista valvoo toimialajohtaja. Niitä päivitetään aina tarvittaessa resurssien mahdollistamissa rajoissa. Erilaisten ostopalvelusopimusten toteutumattomuus voi aikaansaada sen, että toiminnalle asetetusta tärkeästä tavoitteesta jäädytään merkittävästi. Riskin todennäköisyys on kohtalainen. Toiminnasta vastaavan tulee seurata tehtyjen ostopalvelusopimusten noudattamista säännöllisesti ja keskustella palvelun tuottajan kanssa epäkohdista.

Yksintyöskentely on tyypillistä nuoriso- ja liikuntapalvelujen toimialalla. Yksintyöskentelyyn liittyvää psykososiaalista kuormitusta ja väkivallan riskiä seurataan jatkuvasti esihenkilön ja työntekijän välisissä keskusteluissa ja tarvittaessa siirrytään työparityöskentelyyn. Työparityöskentely lisää taloudellista riskiä, mutta vähentää työntekijään kohdistuvaa kuormitusta ja riskiä.

Opiskeluhuollon palvelut tuottaa Etelä-Savon hyvinvointialue, Eloisa. Palvelujen tuottamisen häiriöissä toiminnalle asetetuista tavoitteista jäädyään merkittävästi. Riskin todennäköisyys on kohtalainen. Vuonna 2024 opiskeluhuollon palvelut järjestyivät hyvin. Koulupsykologin palvelussa on ollut jatkuvuutta. Koulukuraattori vaihtui vuoden 2024 lopussa, mutta uusi jatkoi ilman palvelun katkoa. Kouluterveydenhoitajapalvelussa oli vaihtuvuutta, mutta sama terveydenhoitaja on kuitenkin ainakin lukuvuoden 2024-2025. Opiskeluhuollon ammattihenkilöt ovat pystyneet osallistumaan myös yhteisölliseen opiskeluhoiltotyöhön. Eloisa on parantanut paikallista tiedottamista. Tiedon saavutettavuutta on parantanut myös alueellisen opiskeluhuollon ryhmä, jonka kokouksiin osallistuu hyvinvointi- ja kulttuurijohtaja ja/tai yhtenäiskoulun rehtori.

Kokonaisuudessaan hyvinvointipalvelujen organisaatio on pitkäaikaisen kehitystyön johdosta selkeä ja tavoitteenmukainen.

1.2 Suunnittelu- ja seurantajärjestelmä

Tavoitteet asetetaan vuosittain talousarviossa ja taloussuunnitelmassa. Tavoitteet johdetaan kuntastrategiasta ja osin myös sen pohjalta tehdystä hyvinvointipalvelujen toimeenpano-ohjelmasta. Jos toimintaa ei kehitetä, toiminnalle asetetusta tärkeästä tavoitteesta voidaan jäädä merkittävästi. Riskin todennäköisyys on pieni.

Hyvinvointilautakunta hyväksyy talousarvion käyttösunnitelman vuosittain. Toimialajohtaja seuraa koko toimialan talousarvion toteutumista ja vastuuhenkilöt oman tulosalueen osalta. Toimialajohtaja raportoi hyvinvointilautakunnalle talouden tilanteesta kokouksittain, noin kuusi kertaa vuodessa. Talouden ja toiminnan toteutumisesta raportoidaan kunnanhallitukselle puolivuosisraportin muodossa ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Yllättävät tilanteet voivat aiheuttaa sen, että omalle toiminnalle asetettu tavoite ei välttämättä toteudu täysin. Riskin todennäköisyys on pieni. Toiminnasta vastaavalla on vastuu siitä, että yllättävissäkin tilanteissa toiminta järjestetään niin, että tavoitteet toteutuvat. Henkilöstön pitkät poissaolot erityisesti perusopetuksen toimialalla toivat omat haasteensa toiminnan järjestämiseen.

1.3 Päätöksenteko

Päätöspöytäkirjat laaditaan, tarkastetaan ja pidetään nähtävänä hallintosäännön määräysten mukaisesti. Päätöksiä tehtäessä vaikutusten ennakoarviointi jää usein vähäiselle huomiolle. Riskinä ovat päätöksen ennalta arvaamattomat ja epäedulliset vaikutukset eri tahoille, tällöin toiminnalle asetettu tavoite jää jossain määrin tavoitteesta. Riskin todennäköisyys on pieni.

1.4 Henkilöstö

Henkilöstöhallinto toteutetaan hallintosäännön sekä talousarviossa olevien ja kunnanhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Hyvinvointipalvelujen johtoryhmän kokouksia pidetään 6–8 kertaa vuodessa ja vastuualue-/työpaikkakokouksia jokaisella vastuualueella/yksikössä tarpeen mukaan. Toiminta- ja työketjut ovat varmistettu niin, että toimialajohtajalle ja vastuuhenkilöille on määrätty sijaiset.

Hyvinvointipalveluihin on saatu pääsääntöisesti ammattitaitoista henkilöstöä, mutta on kohtalainen riski, että kelpoista henkilöstöä ei saa rekrytoitua. Etenkin määräaikaisiin tai osa-aikaisiin työ- ja virkasuhteisiin on haasteellista saada kelpoisuuden omaavaa henkilöä. Ammattitaitoisen henkilöstön puute aiheuttaa sen, että kunnan kannalta olennainen tavoite jää osin saavuttamatta. Tällöin kuntalaiset eivät saa tarvitsemiaan palveluja tai palvelujen taso laskee. Toiminnan pitkän tähtäimen suunnittelu ja ennakointi pienentää epävarmuutta. Vakituisten henkilöstön rekrytointi määräaikaisuuksien sijaan tuo varmuutta.

Äkillisissä tilanteissa sijaisen saaminen voi olla vaikeaa. Myös sijaisen perehdyttäminen jää olemattomaksi tai hyvin vähäiseksi ja toiminnalle asetetuista tavoitteista voidaan jäädä merkittävästi. Riski on kohtalainen. Toiminnasta vastaavan on huolehdittava sijaisjärjestelyistä ja riittävästä perehdyttämisestä. Jos käytössä on yksi ja sama sijainen, on hänen perehdyttäminen huomattavasti helpompaa ja riskit vähenevät. Erityisesti yhtenäiskoululla oli paljon sijaisuuksia vuonna 2024. Näissä oli paljon myös samanaikaisia sijaisuuksia, joka voi lisätä niin toiminnan tavoitteista jäämisen riskiä kuin vähäisen perehdyttämisen riskiäkin. Mikäli ulkopuolista sijaista ei saada tai voida ottaa, sijaisuudet myös kuormittavat henkilöstöä. Tämä riski on suuri.

Koko toimialalla on riski siinä, että vain yksi tai kaksi työntekijä hallitsee tietyn työtehtävän. Jos he ovat työ vapaalla, tehtävien hoito kärsii. Riskin todennäköisyys on suuri. Toimialajohtajan ja toiminnasta vastaavien on huolehdittava siitä, että henkilöstön osaamis pohjaa laajennetaan niin, että useampi henkilö hallitsee samat työtehtävät. Lisäksi minimimiehityksellä toimittaessa yhdenkin henkilön yllättävä tai pitkäaikainen poisolo vaikuttaa toimintojen toteutumiseen. Tällöin toiminnalle asetetusta tärkeästä tavoitteesta voidaan jäädä merkittävästi. Riskin todennäköisyys on kohtalainen.

Yhtenäiskoululla panostettiin tähän syksyllä 2024. Koulusihteerille nimettiin varahenkilö. Heille ja vararehtorille suunniteltiin Primus-järjestelmän koulutuksia, jotka toteutuvat vuonna 2025. Vararehtorille hankittiin oikeuksia sekä käyttökoulutusta tarvittaviin ohjelmistoihin.

Henkilöstön kouluttautumishalun hiipuminen voi aiheuttaa sen, että kunnan kannalta olennainen tavoite jää osin saavuttamatta, ja että ei pysytä valtakunnallisen kehityksen mukana. Riski on pieni. Toiminnasta vastaava huolehtii siitä, että henkilöstöä kannustetaan kouluttautumaan ja henkilöstön kouluttautuessa heidän sijaisjärjestelynsä toimivat. Laki aikuiskoulutusetuuksien lakkauttamisesta astui voimaan 1.6.2024, joten aikuiskoulutustukea ei ole ollut enää mahdollista saada syksyllä 2024 alkaviin opintoihin. Tämä saattaa osaltaan lisätä riskiä kehittää ammattitaitoaan laajemmilla koulutuskokonaisuuksilla.

Henkilöstön vähentyessä ja ikääntyessä jaksaminen on riskitekijä. Henkilöstö joutuu vastaamaan suuremmasta työkokonaisuudesta ja tekemään enemmän töitä. Tällöin toiminnalle asetetuista tärkeistä tavoitteista voidaan jäädä merkittävästi. Riskin todennäköisyys on suuri. Toiminnasta vastaavien on yhdessä työsuojelun organisaation ja työterveyshuollon kanssa huolehdittava henkilöstön työhyvinvoinnista ja jaksamisesta. Työnantajan onkin jatkossa korostetummin otettava huomioon, että työntekijän henkilökohtaiset edellytykset voivat vaatia yksilöllisiä työsuojelutoimenpiteitä (Työturvallisuuslain 2002/738 tarkennus 1.6.2023).

Puumalan kunnan varhaisen tuen toimintaohje päivitettiin toukokuussa 2024. Varhaisen tuen tavoitteena on tunnistaa työkykyä uhkaavat tekijät mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja käynnistää korjaavat toimenpiteet ja tätä kautta parantaa yksilön sekä työyhteisön hyvinvointia ja työturvallisuutta. Työterveyshuolto järjesti toimintamallin käytöstä koulutuksen esihenkilöille 22.5.2024. Varhaisen tuen toimintaohjeen käyttö vähentää työn kuormittavuudesta aiheutuvaa riskiä.

Suurimpia fyysisen ympäristön työturvallisuusriskejä ovat sisäilmaongelmat. Jos sisäilma on huono, toiminnalle asetetuista tärkeistä tavoitteista voidaan jäädä merkittävästi. Riskin todennäköisyys on kohtalainen. Toiminnasta vastaava tekninen toimiala ja työsuojeluorganisaatio huolehtivat siitä, että sisäilmaongelmia ei ole tai ole tai ongelmiin puututaan heti kun ne havaitaan. Sisäilmaongelmien aiheuttama riski korostuu, mikäli ko. tiloja käytetään ennen sisäilmaselvityksen valmistumista.

Vuonna 2024 toteutetut työhyvinvointikysely osoitti työtyytyväisyyden hyväksi koko hyvinvointipalvelujen toimialaa tarkasteltaessa, tosin toimialakohtaisia vaihteluja on merkittävästi. Hyvinvointipalvelujen toimialasta osa oli työhyvinvointikyselyssä yhdistetty hallintopalveluihin, joten kysely ei anna suoraa vastausta koko hyvinvointipalvelujen toimialasta.

1.5 Tietojärjestelmät

Tietoturvallisuus perustuu kunnan yhteiseen tietoturvamenukseen ja ohjeistukseen sekä vastuuntuntoiseen työskentelytapaan arkaluontoisten asioiden käsittelyssä. Henkilöstön tulee suorittaa vuosittain tietoturvallisuusasioihin perustuva testi.

Sekä työntekijöiden että asiakkaiden tietoja on erittäin paljon erilaisissa ohjelmistoissa. Mikäli ohjelmisto ei toimi, asioiden hoito vaikeutuu ja joissakin tapauksissa voi loppua kokonaan. Riskin todennäköisyys on pieni. Riskiä hallitaan osaltaan hoitamalla päivitykset sekä ohjeistamalla käyttäjät.

Sähköpostin toimintaongelmat aiheuttavat tiedonkulun ongelmia. Kunnan tiedonhallintajärjestelmän ongelmat hidastavat päätöksentekoa. Tällöin palvelujen tuottaminen myös hidastuu. Riski on pieni.

Atk-tuen poissa ollessa avun saaminen on hyvin vähäistä ja asioiden hoito vaikeutuu. Riskin todennäköisyys on pieni.

1.6 Hankinnat

Hankinnat tehdään pääsääntöisesti kilpailuttamisen perusteella. Näin saadaan toiminnot järjestettyä todennäköisimmin kustannustehokkaasti. Hankintojen suunnitelmallisuuteen on kiinnitettävä huomiota. Toiminnasta vastaavien on huomioitava kaluston tärkeys ja kunnossapidon merkitys toimintojen toteutumiselle sekä käyttäjäturvallisuus. Riskinä ovat kaluston yllättävät korjauskustannukset tai uuden kaluston hankinta. Riskin todennäköisyys on pieni. Toiminnasta vastaavien on tehtävä hankinnat suunnitelmallisesti ja ennakoitava kaluston kunto.

1.7 Sopimukset ja projektit

Erilaiset hyvinvointipalvelujen toimialalla tehdyt ostopalvelu- ja yhteistoimintasopimukset ovat toimineet pääsääntöisesti hyvin. Sopimusehtojen noudattamista ja vanhentumisaikoja seurataan jatkuvasti. Kolmannen sektorin toimijoiden kanssa tehtyjen sopimusten osalta riskinä on sopimuksen yllättävä purkautuminen tai toimijan resurssipula, jotka aiheuttavat sen, että toiminnalle asetetut tavoitteet voivat jäädä jossain määrin tavoitteista. Riskin todennäköisyys on pieni. Toiminnasta vastaavien on suunnittelussa huomioitava tämä riski.

Projekteja/hankkeita on eri vastuualueilla kiitettävästi ja niihin haetaan aktiivisesti rahoituksia. Niiden avulla kehitetään toimintaa ja niiden vastuut on määritelty projekteja/hankkeita käynnistettäessä. Hanke- ja erityisrahoitusten haku voi jäädä epähuomiossa tekemättä, koska hakeminen on pääsääntöisesti yhden henkilön vastuulla. Tällöin toiminnalle asetetut tavoitteet jäävät jossain määrin tavoitteesta. Riskin todennäköisyys on pieni. Hanke- ja erityisrahoitusten hakuaikoja on seurattava intensiivisesti. Monivuotisten hankkeiden rahoituksen päättyminen kesken suunnitellun hankekauden voi keskeyttää hankkeen. Tällöin toiminnalle asetetusta tärkeästä tavoitteesta voidaan jäädä merkittävästi. Riskin todennäköisyys on pieni. Toiminnasta vastaavien on varauduttava tähän. Hankkeisiin myös resursoitava aikaa, sillä hankehakemusten tekeminen, hankkeen organisointi ja raportointi ovat tavanomaisesti työläisiä.

1.8 Omaisuus

Kunnan tekninen toimiala vastaa kunnan kiinteistöistä. Koneiden ja laitteiden on oltava asianmukaisia ja turvallisia. Riskinä on henkilöstön ja/tai asiakkaiden loukkaantuminen. Riskin todennäköisyys on pieni. Toiminnasta vastaavien on huolehdittava koneiden ja laitteiden kunnosta ja turvallisuudesta sekä opastettava käyttäjiä.

1.9 Talous- ja henkilöstöhallinnon prosessit

Ostolaskujen hyväksymisen sujumattomuus voi aiheuttaa rahallisen riskin viivästyskorkojen muodossa. Riskin suuruus ja todennäköisyys on pieni. Toimialajohtajan on varmistettava laskujen hyväksyjien varahenkilöjärjestelmän toimivuus.

1.10 Tiedonkulku

Tiedonkulku henkilöstölle hoidetaan suusanallisesti, sähköpostitse, sähköisillä kanavilla, kirjeitse, hyvinvointipalvelujen johtoryhmän kokouksissa, työpaikkakokouksissa ja työpisteiden ilmoitustauluilla.

Tiedottamiseen on jatkuvasti kiinnitettävä huomiota ja sitä on kehitettävä, tämä nousi esiin myös työhyvinvointikyselyn tuloksissa. Tiedottamisessa tulee olla yhdenmukainen linja. Riskinä on tiedottamisen epäonnistuminen, joka voi vaikuttaa myös palvelutuotantoon. Riskin todennäköisyys on pieni.

Asianmukainen ja oikea-aikainen tiedottaminen palvelujen käyttäjille on olennainen osa palvelutuotantoa. Tiedottamisessa tulee olla yhtenäinen linja. Tiedotettaessa tulee huomioida tiedottamisväylät, joita asiakkaat käyttävät. Tämä edellyttää henkilöstön osaamista ja tiedottamiseen sopivaa välineistöä. Riskinä on tiedottamisen epäonnistuminen. Tällöin toiminnalle asetetut tavoitteet voivat jäädä jossain määrin saavuttamatta. Riskinä on myös henkilöstön osaamisen ja välineistön puute sekä eri toimialojen yhteistyön vähäisyys. Riskien todennäköisyys on pieni. Kunnan tulee hankkia henkilöstölle tiedottamiskoulutusta ja asianmukaista välineistöä.

Tiedon kulku ja tiedottaminen sekä organisaation sisällä että ulkopuolelle on yhden tai parin henkilön varassa. Jos tieto ei kulje, toiminnalle asetetuista tärkeistä tavoitteista voidaan jäädä merkittävästi. Riskin todennäköisyys on pieni. Tiedottamisesta vastaaville on oltava varahenkilöjärjestelmä.